

پیوند های ایرانی و اسلامی اسطوره پارزیفال

جلال ستاری



فهرست

۹	پیشگفتار
۱۱	داستان پرسوال
۲۵	دنباله‌های داستان پرسوال
۳۷	داستان پارزیفال
۶۱	آبشخور و دگردیسی‌های پرسوال و پارزیفال
۸۱	شرح پارزیفال
۱۰۱	گرال و جام کیخسرو
۱۳۳	نگاهبانان گرال
۱۵۳	عشق رازآموز
۱۶۷	نتیجه

پیشگفتار

در زمستان سال ۱۳۸۲ هنرمندان آلمانی، روایتی زیبا از اسطوره دلکش «پارزیفال» (Parzival) به قلم تانکرد دورست (Tankred Dorst) را با توانایی و دانایی ای ستایش‌انگیز در اصفهان و تهران، نمایش دادند^۱ که با اقبال شایان هنرشناسان مواجه شد. تانکرد دورست مایل بود که با تماشاگری ایرانی، در باب این نمایش، سخن بگوید و نظرش را بدهد. قرعه فال به نام این بنده افتاد که به عللی از رفتن به اصفهان برای شرکت در مجلس گفت‌وگویی با نویسنده نامدار، چشم پوشیدم، ولی در تهران با دو تن از همکاران نزدیک تانکرد دورست، گفت‌وگوی مفصلی کردم که فیلمش از تلویزیون آلمان در ۱۳۸۳ پخش شد و دو سه هفته پس از آن که من و همسرم به دعوت خانه فرهنگی‌های جهان برای ایراد سخنرانی در باب تعزیه و تئاتر معاصر ایران به برلین دعوت شدیم، با شگفتی و خشنودی دریافتم که آن گفت‌و شنود، مورد توجه و عنایت شنوندگان آلمانی قرار گرفته است. این دفتر شامل بخشی از آن سخنان و نیز حاصل جست‌وجویی است که این بنده از دیرباز در باب اسطوره پسر راز و رمز

۱- تانکرد دورست، پارسیفال، ترجمه علی عبداللهی، انتشارات نمایش، به مدیریت لاله تقیان،

پارزیفال و منبع شرقی‌اش، به احتمال قریب به یقین، و نمونه‌های برابری که به معنای صور نوعی یا مثالی در فرهنگ ما دارد، کرده است. اسطوره‌شناسی به اعتقاد نگارنده، بهترین زمینه برای گفت‌وگوی فرهنگ‌هاست و اسطوره پارزیفال چنانکه خواهیم دید، ازین لحاظ، نمونه‌ای ممتاز و شاخص و شاید یگانه و بی‌همتاست.

داستان پرسوال

پرسوال (Parzifal, Perlesvaus, Percevaus, Percyvelle, Perceval) نام قهرمان رمان ناتمامی (به سبب مرگ نویسنده) به همین نام است: Perceval ou le conte du Graal (تألیف پس از سال ۱۱۸۱ و پیش از ۱۱۹۰) به قلم کرتین تروایی Chrétien de Troyes (تولد در حدود سال ۱۱۳۵ در تروا و وفات پیش از سال ۱۱۹۰) که بزرگترین شاعر قرون وسطی و آفریننده حماسه درباری به زبان فرانسه است و رمانش را به فیلیپ دالزاس (d'Alsace)، کنت فلاندر (Flandres) که در سپتامبر ۱۱۹۰ در جنگ‌های صلیبی شرکت جست و در ژوئن ۱۱۹۱ در نزدیکی عکا درگذشت، اهدا کرده است. ذکر این نکته خالی از فایده نیست که کنت فیلیپ می‌خواست در سال ۱۱۸۲ با کنتس ماری که در سال ۱۱۸۱ بیوه شده بود، وصلت کند، اما کنتس نپذیرفت. کنتس ماری یکی از دو دختر بانوی صاحب‌جاه و حشمت، آلینور داکیتین (Aliénor d'Aquitaine) و پادشاه فرانسه لویی هفتم (لویی مقدس) است که در سال ۱۱۶۴، همسر هانری دو شامپانی اول شد. من از آلینور، بانوی زیبای بزرگوار و هنردوست و ادب‌شناس و حامی شاعران و ترانه‌سرایان و خنیاگران و بی‌پروا در هر کار و صاحب